

EESTI MINEVIKU LIITVORMIDE KASUTAMISEST ÕPPIJAKEELE KORPUSE MATERJALI PÕHJAL

Diana Maisla

Tartu Ülikool

Kokkuvõte. Artiklis antakse ülevaade sellest, kuidas kasutavad eesti keele kui teise keele õppijad mineviku liitvorme. Materjal on pärit Tartu Ülikooli õppijakeele korpuse paralleelkorpuse osast. Uurimuses lähtutakse veaanalüüsi teooriast ja meetodina kasutatakse vahekeele kontrastiivset analüüsi. Analüüsi üksusteks on korpusest valitud täis- ja enneminevikulised laused isikulises ja umbisikulises tegu- moes ning on hinnatud nende vastavust sihtkeele reeglitele. Välja on toodud mineviku liitvormide ala- ja ülekasutamise juhtumid, mis on vajalikud väärkasutuse seaduspärade tuvastamiseks ja kirjeldamiseks. Tulemuste põhjal saab väita, et umbisikulistes lausetes keeleõppijad mineviku liitaja vigu peaaegu ei tee, kuid isikulistes lausetes esineb kõige rohkem täismineviku alakasutusega seotud vigu. Kogu materjali, nii õigete kui ka vigadega lausete põhjal on sõnastatud rakendus- likud järeldused selle kohta, millised lausesisesed vihjed aitavad õiget ajavormi valida. Tähelepanu on pööratud määruste kasutamisele, lau- sete ehitusele ja sisule.

Märksõnad: korpusanalüüs, veaanalüüs, mineviku liitvormid, õppi- jakeel, eesti keel kui teine keel

1. Sissejuhatus

Keeleõppijatele keeruliste tarindite kasutamise uurimi- seks on vaja suuri andmekogusid. Keerulised on sageli tarindid, mis esinevad keeles suhteliselt harva, seetõttu on uurimiseks piisava hulga näidete kogumine aeganõudev ja vaearikas. Kol- lektiivse töö tulemusena koostatud õppijakeele korpused on sel- lisel juhul suureks abiks.

Siinses artiklis esitatakse ülevaade eesti verbi mineviku liitvormide, s.o täis- ja ennemineviku kasutusnäidetest eesti keele

kui teise keele õppijate kirjalikes tekstides. Materjali allikana on kasutatud Tartu Ülikooli õppijakeele korpuse paralleelkorpuse osa¹. See on eestikeelne ja sisaldab 9000 lauset. Paralleelkorpuse osas on kõrvuti esitatud eesti keelt teise keelena õppivate üliõpilaste kirjalikest tekstidest kogutud erinevate keelevigadega üksiklaused ning nende parandatud variandid. Lisaks sellele, et korpus on koostatud suuremast hulgast keeleõppijate töödest, kui üks uurija ise jõuaks koguda, muudab selle väärtuslikuks asjaolu, et ülikooli õppejõud on vigaste lausete kõrval esitanud samade lausete parandatud versioonid². See muudab uurija töö lihtsamaks ka põhjusel, et parandusi teinud õppejõud on teadnud lausetest rohkem, sest nende käes on olnud terviklikud tekstid, mille kontekstist lähtudes on parandused tehtud. Teatud juhtudel sõltub vormi sobivus ainult kontekstist, ilma seda teadmata oleksid mõlemad ajavormid õiged. Korpuse paralleelseid lauseid lugedes võib konteksti küll aimata, kuid kuna tervikteksti näha ei ole, ei saa uurija selle kohta midagi kindlat väita.

Järgnevates jaotistes tutvustan korpuseuuringute, veaanalüüsi ja minevikuvormide teoreetilisi lähtekohti. Nendest lähtudes analüüsin korpusest võetud materjali ja teen vahekokkuvõtte. Seejärel esitan rakenduslike järelduste jaotises liitajavormide kasutamise seaduspärasused, mis on sõnastatud kogu materjali, st nii õigete kui vigadega lausete põhjal.

2. Õppijakeele korpustest ja vahekeele³ analüüsist

Korpused annavad võimaluse õppijakeelt mitmel moel analüüsida. Näiteks saab korpuse põhjal vaadelda mingi keelendi

-
- 1 See on kättesaadav aadressil <http://www.keeletehnoloogia.ee/projektid/vead.zip>. Põhikorpus koosneb terviktekstidest, aga neid siinses artiklis ei käsitleta.
 - 2 Paralleelkorpuse on õppijate kirjutatud terviktekstide põhjal koostanud TÜ eesti keele (võõrkeelena) osakonna õppejõud Raili Pool, Elle Vaimann ja Ingrid Rummo. Lausetes olevad vead on parandatud, kuid mitte märgendatud.
 - 3 Termineid *õppijakeel* ja *vahekeel* kasutatakse siinses artiklis sünonüümidena.

esinemissagedust; uurida, millist tüüpi lausetes teatud keelendid või konstruktsioonid esinevad, ning selgitada välja keelendi kasutamise tüüpilisemad vead ja muud eripärad, mis teatud kontekstides korduvad (Bernardini 2004: 19–21, Lawson 2001: 288–289). Tallinna Ülikoolis on siiani arendatud eesti vahekeele korpust (<http://evkk.tlu.ee>), mis sarnaneb osaliselt paralleelkorpusega: infot keelevigade kohta saab seostada õppuri sotsiaalse päritolu, staatuse, hariduse, emakeele ja eesti keele kui teise keele valdamise tasemega. Lisaks saab selles jälgida mingi sõna vigaseid esinemisnäiteid ning sama vealiiki ühes tekstitüübis või kõikides korpuses olevates tekstides. Vahekeele korpuses saab otsinguid teha elektrooniliselt, kuid Tartu Ülikooli paralleelkorpuses tuleb materjali kogumiseks kõik failid läbi lugeda. Vahekeele korpuse kasutamise võimalustest on kirjutanud Pille Eslon ja Helena Metslang (vt nt Eslon ja Metslang 2007, korpuseuuringute tulemusi tutvustavad kogumikud Eslon 2008, Eslon ja Õim 2009, 2010), paralleelkorpuse kasutamisest siiani kirjutatud ei ole.

Siinses uurimuses on kasutatud paralleelkorpust, kuna vahekeelekorpusest leiab elektroonilise otsinguga küll mineviku liitvormide õige kasutuse näited, kuid mitte lauseid, kus liitvorm oleks pidanud esinema. Niisiis on Tartu Ülikooli paralleelkorpuse materjali põhjal vaadeldud, kas on mingeid aspekte, mis mineviku liitvormidega lausetes korduvad ja mida õppija saab kasutada vihjena, mis aitab otsustada, millist ajavormi lauses kasutada.

Õppijakeele varieeruvus on väga suur, see sõltub keelematerjali tüübist (suuline või kirjalik) ja sisust, õppija soost, emakeelest, keeleoskuse tasemest, keele õppimise kogemusest (Ellis 1994: 49). Korpuses saab teha valiku nii, et uuritav materjal esindaks võimalikult homogeense õppijarühma keelekasutust. Praegusel juhul on valitud laused eesti keelt kesk- ja kõrgtasemel⁴ valdavate vene emakeelega üliõpilaste kas vabalt valitud või etteantud teemal kirjutatud esseedest ning raamatute ja filmide analüüsides. Välja on jäetud teiste emakeeltega, alg-

4 Korpuse kogumise perioodil nimetati keeleoskustasemeid alg-, kesk- ja kõrgtasemeks, praegu vastab kesktasemele tinglikult B2 ja kõrgtasemele C1.

või määramata keeletasemega üliõpilaste tööd ning referaadid ja tõlked.

Edasijõudnud õppijate keelekasutust uurides pakub suurimat huvi see, kui sihtkeelepärane on nende omandatud keelevariant. Seega on uurimuse teoreetiliseks taustaks veaanalüüsi keeleomandamisteooria. Selle teooria alusepanija Stephan Pit Corderi (1981) uurimustes võib jälgida kahte suunda: teoreetiline õppijakeele kui ühe keelevariandi uurimine ning rakenduslingvistiline veaanalüüsi meetodika väljatöötamine ja selle seostamine keeleõpetusega. Kuna siinse artikli allikmaterjal koosneb paralleelselt esitatud lausetest, siis on sobiv uurimismeetod vahekeele kontrastiivse analüüsi põhimõte: õppijakeele võrdlemisel sihtkeelega selgitatakse välja, milles keeleõppijad eksivad ja mis on sihtkeelepäraselt omandatud. Vahekeele kontrastiivne analüüs on pärit 1950ndate lõpust, mil Robert Lado esitas hüpoteesi, et neid keeleelemente, mis sarnanevad õppija emakeele omadega, on õppijal kerge omandada, ja need, mis emakeelest erinevad, põhjustavad raskusi (Lado 1957: 2, viidatud Kramsch 2007: 242 vahendusel). Teooria on hiljem saanud tugeva kriitika osaliseks, peamiselt sellepärast, et selle rakendamisel keskenduti liigselt vigadele ning tegeldi vähem õppija emakeele positiivsete mõjudega. Tänapäeval on teoriast lähtuvad meetodid tasakaalustatumad, tunnistatakse, et õppija emakeele mõju sihtkeelele ei saa alahinnata, ning seetõttu on vaja õppijakeelt võrrelda nii sihtkeele kui ka õppija emakeelega (Gilquin 2008: 3). Juba väikese keelenäitekogu põhjal on 2008. aastal leitud, et kuna vene keeles mineviku liitvormid puuduvad, võib õppija emakeele mõju avalduda minevikuvormide alakasutusena, kuid umbisikulise tegumoe minevikuvormide kasutuses võib täheldada vene emakeele positiivset mõju (Maisla 2008). Siinses uurimuses otsitakse sellele leiule kinnitust suurema allikmaterjali põhjal.

Kõikide materjalist leitud vigade kirjeldamine ei ole uurimuse otsene eesmärk ja nende analüüsiga sügavuti ei tegelda, näiteks ei vaadelda vormimoodustuse vigu ega liigitata ajavormide väära kasutamist rohkem kui alakasutuseks ja ülekasutuseks. Ajavormi alakasutuseks liigituvad need juhtumid, kui liitvormi asemel on kasutatud liitvormi (vt näitelause 3). Aja-

vormi ülekasutuse puhul on liitvormi kasutatud lihtvormi või teise liitvormi asemel (vt näitelause 1). Sellise liigituse põhjal saab teada, millises vahekorras on õigesti ja vääralt kasutatud mineviku liitvormidega laused ning mille poolest nende lausete kasutusviis sihtkeelest erineb.

Töös on vaetud ka vigade põhjusi. Varasemates uurimustes on vigu liigitatud juhuslikeks ja süstemaatilisteks (Chomsky 1965, Corder 1981). Juhuslikke vigu teevad kõik keelekasutajad, need tekivad väsimusest või tähelepanematuses ning tavaliselt on õppija võimeline ise selliseid vigu parandama. Süstemaatilised vead tekivad keeleoskuse puudulikkusest ning neid on liigitatud näiteks nii (Ellis 1994: 58):

- ülekandevaad – lähtekeele elemente kantakse üle teise keele kasutusse;
- keelesisesed vead – õpitud reeglit üldistatakse või kasutatakse osaliselt, sest ei teata, mis tingimustel reegel kehtib;
- (keele)arengulised vead – vähese kogemusega õppija katsetab ise püstitatud hüpoteeside põhjal õpitava keele struktuure.

Ülekandevaad võivad olla põhjustatud sellest, et (Ellis 1994: 59):

- lähtekeele ja sihtkeele sõnavaras on palju sarnaseid sõnu, mille tähendused on erinevad;
- õppija kasutab sihtkeele grammatiliste struktuuride asemel lähtekeele struktuure;
- lähtekeeles puudub mõni sihtkeele aspekt.

3. Materjali iseloomustus

Ajavormi sobivust lausesse ei saa hinnata automaatsete korpuseanalüüsi vahenditega, selleks on vaja koostada eraldi materjalikogu. Siinseks uurimuseks on paralleelkorpusest võetud kõik sellised laused, milles esines täis- või enneminevik kas isikulises või umbisikulises tegumoes, ja sellised, kus neid polnud kasutatud või need olid asendatud väära liitajavormiga. Niisiis on uuritavas materjalis laused, milles mineviku liitvormi on õigesti kasutatud, ja laused, milles ajavormi kasutust

on parandatud. Kuna parandused on teinud õppejõud, kelle käes on olnud terviktektid, ei ole nende paranduste õigsust kahtluse alla seatud.

Laused on jagatud enne- ja täisminevikulisteks ning õigeteks ja vigadega lauseteks. Pikad liitlauseid võivad kuuluda eri loeteludesse vastavalt sellele, millised ajavormid esinevad osalauses. Näiteks lause *Mul on hulk tuttavaid inimesi, kes palju käisid välismaal reisimas ja palju eksootikat on näinud, aga Eestimaast pole nad eriti midagi teadnud* on kolmes lausete loetelus: 1) täisminevik puudub, sest teine osalause on lihtminevikus (*palju käisid p.o on palju käinud*); 2) täisminevikku on õigesti kasutatud (*palju eksootikat on näinud*) ja 3) täisminevikku on ülekasutatud, sest eitav osalause peaks olema olevikus (*pole midagi teadnud p.o ei tea midagi*).

4. Eesti keele mineviku liitvormidest ja nende kasutusnäited õppijakeele korpuse põhjal

4.1. Täisminevik

Eesti keele mineviku liitvormid on täis- ja enneminevik. Täisminevik on kaheplaaniline: temas on ühendatud oleviku seisund ja mineviku tegevus (EKG II 1993: 33, EKK 2007: 459). Viidates Östen Dahlile (1985) ja Bernard Comriele (1993), on Helle Metslang (1997: 102–105) eristanud eesti keele täismineviku nelja funktsiooni.

1. Tulemusperfekt – kirjeldatakse olukorda olevikus, mis on minevikus toimunud tegevuse tulemus: *Nad on oma rahaga siia üles ehitanud suured ja uhked majad⁵*. Kui tulemus saabub tulevikus, kirjeldatakse sündmust nii, et seda vaadeldakse järgneva tulevikuhetke seisukohalt: *Kevadeks olen lõpetanud ülikooli ja saanud diplomi*.

5 Kõik näitelauseid on võetud Tartu Ülikooli õppijakorpusest. Sõnavaravead on ära parandatud, et ajavormide kasutust oleks lihtsam jälgida.

2. Kogemusperfekt – räägitakse oleviku vaatepunktist minevikus toimunud või mitte toimunud tegevusest: *Olen sellel teemal palju mõelnud ja koolis keeletundides seda arutlenud.* Kogemusperfektiga väljendatakse ka korduvat tegevust: *Mitu korda olen viinud eakaid naisi üle tee.*
3. Kestva olukorra perfekt – tegevus algas minevikus ja jätkub olevikus kõnemoendil: *Ma olen kogu aeg elanud Tallinnas.*
4. Kuuma uudise perfekt – lähiminevikus toimunud sündmuse erakordsuse rõhutamiseks. Selliseid näiteid korpusest võetud materjalikogus ei leidunud.
Igal juhul eristab kirjeldatud täisminevikku lihtminevikust see, et lauses ei märgita sündmuse toimumise täpset aega.

4.2. Näited täismineviku kasutamisest

Tabel 1. Täisminevikuliste lausete arv korpuses.

Laused	Õiged	Väärad	Kokku
Isikulised	167	163	330
Umbisikulised	172	2	174
Kokku	339	165	504

Isikulises tegumoes lausetest 159-s täisminevik puudub, selle asemel on kasutatud lihtminevikku. Neljas lauses on täisminevikku ülekasutatud lihtmineviku asemel. Umbisikulistest lausetest on ühes kasutatud täisminevikku oleviku asemel ja ühes vastupidi, olevikku on kasutatud täismineviku asemel.

Näites 1 *Teiseks, umbes 4 aastat tagasi ma olen kohtunud* (p.o kohtusin) *oma noormehega* võib täismineviku asemel lihtmineviku kasutamise põhjuseks olla see, et täisminevikku on lihtsam moodustada kui lihtminevikku, mille puhul tuleb otsustada, kas valida *si-* või *i-*tunnus, ning sageli teha ka sõna tüves muudatusi. Samuti võib siin tegemist olla arusaamaga, et neli aastat on nii kaua aega tagasi, et kasutada tuleb kaugemat minevikku kui lihtminevik.

Olevikku täismineviku asemel on kasutatud samadel juhtudel, kui eestlasedki seda sageli teevad: nt (2) *On ikka olemas ka need inimesed, kellega me sõbrustame (p.o oleme sõbrustanud) juba palju-palju aega. Näiteks minu sõbranna Katrin. Oleme koos (p.o oleme koos olnud) 19 aastat.* Selliste lausete järgi võib otsustada, et õppija on eesti keele sihtkeelepäraselt omandanud, kuigi mitte normitud keele, vaid eeskujuks on olnud tegelik keekekasutus. Eesti üliõpilaste seas läbiviidud õige ajavormi sobivuse hindamise katse tulemused näitavad, et üle poole eesti emakeelega keelejuhtidest peab täisminevikulistest lausetes täismineviku asemel või vähemalt selle kõrval sobivaks olevikku (Maisla 2011: 104–105).

Täismineviku asemel lihtmineviku kasutamise juhtude vaatlemiseks on näitelauseid jaotatud liht- ja liitlauseteks. Sellisel viisil ilmneb kaks probleemi: 1) lihtlause pakub vähem vihjeid, mille järgi otsustada, kas valida mineviku liht- või liitvorm; 2) liitlausetes on keeruline teha otsust mitme tegusõna kohta. Näiteks lause alguses asuva(te)s osalause(te)s on ajavormi õigesti kasutatud, kuid viimas(te)s on verb väärast ajavormis. Lihtlausetes on peamiseks vihjeks määrus: kolmekümnest lihtlausetest kahekümnes on mingi määrus, mis oleks aidanud õiget ajavormi valida. Kümnes lauses räägitakse elust, st kasutatakse sõna *elu*, mis tähendab pikka perioodi. Näites 3 annab sõna *alati* lausele tähenduse, et juttu on pikast ja täpsemalt määratlemata ajast, seega sobib lausesse paremini täis- kui lihtminevik. Näidetes 4 ja 5 muudab sõna „*elu*” laused nii üldiselt kogemust väljendavaks, et tuleb kasutada täisminevikku.

- (3) *Ülikool alati oli (p.o on alati olnud) teadmisekeskus.*
- (4) *Minu elus olid (p.o on olnud) positiivsed ja negatiivsed sündmused.*
- (5) *Iga inimene mõtles (p.o on mõelnud) ehk üks kord oma elus kindlasti õnne peale.*

Liitlauseid on materjali hulgas 92, neist 47-s esineb vihjena kasutatav määrus ja kolmes sõna *elu*. Ülejäänud lausetes on peamiseks vihjeks teistes osalausetes esinevate tegusõnade

ajavorm: oleviku puhul tuleb kasutada täisminevikku. Näide 6 *Ta on nii tark, ta lõpetas* (p.o on lõpetanud) *ülikooli, tal on kõrghariduse diplom* räägib praegusest olukorrast, sest esimene ja kolmas osalause on olevikus, minevik esineb siin tulemusperfekti funktsioonis.

Eitavatest lausetest 33-s on täisminevik olemas ja 33-s see puudub. Kõik täismineviku alakasutusega laused on isikulises tegu- moes. Näitelauses 7 on esimene osalause olevikus, mis tingib täis- mineviku kasutamise. Määrustest esineb eitavates lausetes *kunagi*.

(7) *Kuidas inimene saab põllutööst rääkida, kui ta ise ei töö- tanud seal* (p.o ei ole seal töötanud) *ja isegi ei suhelnud* (p.o ei ole suhelnud) *seal töötavate inimestega?*

(8) *Ma kunagi ei tahtnud* (p.o ei ole tahtnud) *saada suureks teadlaseks.*

4.3. Enneminevik

Enneminevik teeb kokkuvõtte mingile minevikuhetkele eelnenud tegevusest. Kui pealause on lihtminevik, kõrvalla- use aga väljendab pealause tegevusele eelnevat tegevust, tuleks kasutada enneminevikku (EKG II 1993: 33, EKK 2007: 460). Reegel on sõnastatud liitlause kohta, lihtlausetes esineb enne- minevik juhul, kui eelnevas lauses on kasutatud lihtminevikku, kuid järgnev lause viitab ajale enne seda.

Michael J. Almeida (1995) käsitluse järgi on enneminevik perfekti minevik, kuid B. Comrie (1993: 78) on rõhutanud, et pluskvamperfekt erineb perfektist oluliselt ja neid ajavorme ei saa sarnaselt käsitleda. Enneminevik on tihedalt seotud lihtmi- nevikuga, sest abiverb on minevikus ja kogu ajavorm väljendab täielikult minevikus toimunud sündmust. Raphael Salkie (1989) on väitnud inglise keele näitel kahte liiki lausete põhjal, et plusk- vamperfekt võib väljendada nii mineviku minevikku kui ka per- fekti minevikku⁶.

6 Seda mõtet illustreerivad laused on mugandatud R. Salkie esitatud inglise- keelsete lausete järgi.

1.

- a) Ta oli kaotanud oma kohvri eile kell 4.40.
- b) Ta kaotas oma kohvri eile kell 4.40.
- c) *Ta on kaotanud oma kohvri eile kell 4.40.

2.

- a) Pärast seda, kui ta oli koju tulnud, hakkas ta õppima.
- b) Pärast seda, kui ta koju tuli, hakkas ta õppima.
- c) *Pärast seda, kui ta on koju tulnud, hakkas ta õppima.

Nendesse lausetesse sobivad nii liht- kui ka enneminevik, kuid mitte täisminevik. Täisminevikku ei saa kasutada minevikulises jutustavas lauses, milles on märgitud täpne aeg, ega üldse lauses, mille üks osalause on minevikus. Nendes lausetes täidab enneminevik lihtmineviku mineviku rolli. Enneminevik justkui peatab jutustuse ja kirjeldab tagasivaatavalt olukorda, mis oli enne sündmust, millest jutustatakse.

3.

- a) Kui ta oli töö lõpetanud, läks ta jalutama.
- b) Kui ta on töö lõpetanud, läheb ta jalutama.

4.

- a) Ta oli käinud juba Pariisis ja Londonis.
- b) Ta on käinud juba Pariisis ja Londonis.

5.

- a) Ta oli kaotanud kohvri ja pidi laenama sõbra pluusi.
- b) Ta on kaotanud kohvri ja peab laenama sõbra pluusi.

6.

- a) Ta oli olnud haige eelmisest teisipäevast alates.
- b) Ta on olnud haige eelmisest teisipäevast alates.

Lausepaaride 3–6 põhjal võib väita, et enneminevik on täismineviku minevikuvorm, sest olevikuliste pöördeliste vormide muutmisel minevikulisteks muutub täisminevik enneminevikuks.

Kolmandat, neljandat ja viiendat lauset võib kasutada ka lihtminevikus. Sel juhul rõhutatakse tegevuste järgnevust üksteisele. Mineviku liitvormide puhul rõhutatakse tegevuste omavahelist sõltuvust ja nende toimumist eri aegadel. Kolmandas ja viiendas lauses rõhutatakse ühe tegevuse lõppemist (tulemuslikkust) enne teist tegevust. Neljandas lauses räägitakse kogemusest ilma kindla ajata ja kuuendas lauses räägitakse protsessist, mis täisminevikulisena ei ole veel lõppenud.

4.4. Näited ennemineviku kasutamisest

Tabel 2. Enneminevikuliste lausete arv korpuses.

Laused	Õiged	Väärad	Kokku
Isikulised	42	45	87
Umbisikulised	56	4	60
Kokku	98	49	147

Isikulistest lausetest 45-s on enneminevikku ülekasutatud: 10 lauses liht- ja 35 lauses täismineviku asemel. Umbisikulistest lausetest neljas on enneminevik täismineviku asemel. Niisiis on peamine viga siin ennemineviku ülekasutus.

- (9) *Täna hommikul* olin *ema* näinud (p.o nägin *ema*).
 (10) *Praegune lava* oli ehitatud (p.o on ehitatud) *1960. aastal*.
 (11) *Esimesel semestril mul on neli eksamit ja ühe neist mina* olin *juba* sooritanud (p.o olen sooritanud).

Näitelausestes rõhutatakse minevikus toimunud sündmuse lõpetatust. Üheksandas lauses märgib *täna hommikul* kindlat aega ja sellega koos kasutatakse lihtminevikku, kui nimetatud sündmust ei seata suhtesse mingi teise sündmusega, näiteks oleks võimalik taust: *enne kui kooli läksin, olin ema näinud*. Kümnes lause on näide selle kohta, et ajaloo toimunud sündmustele viidates kasutatakse enneminevikku. Siin võib täheldada ka otsest ülekannet vene keelest, kus sama mõtte väljendamiseks

kasutatakse samuti mineviku liitvormi, kuid *olema*-vormist moodustatakse lihtminevik (vn *scena* byla *postroena*). Üheteistkümned lauses rõhutatakse minevikku sõnaga *oli*. Tundub, et olevikuline sõna *olen* minevikulises lauses tekitab segadust, sest mineviku liitaega ei tajuta alati ühtse vormina. Näiteid, kus kaugele minevikule viidates kasutatakse enneminevikku, võib leida ka isikuliste lausete hulgast, nt lauses 12.

Enneminevik puudub kolmes eitavas lauses, nt lauses 13. Võib oletada, et mineviku liitvormi ja eituse moodustamine korraga on ka edasijõudnud keeleõppijale keeruline.

(12) *Mida oli juhtunud (p.o on juhtunud) inimkonna arengu jooksul? Laastavad sõjad ja nälg, haigused ja orjus.*

(13) *Siin tuli mul palju asju teha, mida ma ei teinud (p.o ei olnud teinud) varem kodus.*

4.5. Umbisikuline tegumood

Eesti teaduskirjanduses käsitletakse aega ja tegumoodi eraldi kategooriatena nii, et primaarne on tegumood. EKG II (1993: 30–31) järgi väljendub süntaktiline tegumood grammatilise subjekti ja tegevussubjekti vahekorras. Laused jagatakse isikulisteks ja umbisikulisteks vastavalt sellele, kas tegevussubjekt esineb grammatilise subjektina või mitte. Samas (EKG II 1993: 260–261) käsitletakse *tud*-partitsiipi gerundiivtarindi umbisikulise minevikuvormina. See väljendab omadust või seisundit, mis on tekitatud relatiivses minevikus (EKG I 1995: 68).

Umbisikulised laused võivad täisminevikus kanda samu perfekti funktsioone kui isikulises tegumoes, näiteks: *Minu korter on küllalt uus ja kaasaegne, sest kõik aknad on vahetatud ja kõikides tubades on hea remont tehtud* (tulemusperfekt); *On palju räägitud ja räägitakse tänapäevani sugude võrdõiguslikkusest* (kestva tegevuse perfekt); *Seda vana raamatut on tõlgitud inglise keelde üle 40 korra* (kogemusperfekt). Tulevikule viitab lause *Töötingimusi saame arutada juba hiljem, kui äriplaan on kinnitatud ja kogu vajalik dokumentatsioon on kogutud*.

5. Vahekokkuvõtteks

Suuremas osas minevikulistest lausetest on täis- või enneminevikku kasutatud õigesti (596 lauses). Umbisikulises tegumoes lausetes ajavormi kasutamise vigu peaaegu ei esine. Kontrastiivse grammatikaõpetuse järgi (Külmoja jt 2003: 90, vt ka Šeljakin 2002: 165–166) vastab umbisikulisele täisminevikule vene keeles olevikuline ja enneminevikule minevikuline passiiv, mistõttu on üsna kindel, et tegemist on õppijate emakeele positiivse mõjuga sihtkeelele. Håkan Ringbom (2007: 68) väidab mitmete uuringute põhjal, et ema- ja sihtkeele sarnased grammatilised konstruktsioonid avaldavad positiivset mõju: need lihtsustavad ja kiirendavad sihtkeele õppimist, sest emakeelest tuttava konstruktsiooni omandamiseks ei ole vaja jõupingutusi teha.

Osa *tud*-partitsiibiga tarinditest õpitakse terviklike väljenditena, nt *on tingitud, on seotud, on määratud, on mõeldud*, või omadussõnadena, nt: *avatud, idealiseeritud, tuntud* jne. Nii siis lauses 14 võib ühend *on seotud* olla edasijõudnud keeleõppija sõnavaras tavaline väljend ning lauses 15 on kasutatud sõna *tuntud* tähenduses 'kuulus'.

(14) *Pean silmas neid võimalusi, mis on seotud just keelte õppimisega.*

(15) *Toila park on tuntud oma ajaloo poolest.*

Pedagoogilistel eesmärkidel tehtud korpuseuringute põhjal on välja selgitatud, et õppija loob teksti lause-laused, st ta teeb ajavormi kasutamise otsuse igas lauses eraldi ega võta arvesse eelnenud lausetega loodud ajalist tausta (Granger 1999: 200). Sama suundumust võib märgata ka siin esitatud materjalis. Peamine järeldus vigadega lausete analüüsist on, et kõiki mineviku liitvormi kasutamise vajadusele viitavaid vihjeid ei ole ära kasutatud.

Järgnevas jaotises on näited umbisikulistest lausetest kõrvale jäetud ja keskendutud isikulise tegumoe täis- ja ennemineviku kasutusele.

6. Rakenduslikud järeldused

Kuidas otsustada, kas kasutada lauses täisminevikku või mõnda muud ajavormi? Kõigepealt tekitab sellise küsimuse parandatud lausete analüüsimine. Vigade parandajad on lähtunud teatud vihjetest, mille järgi nad on teadnud, milline ajavorm lausesse sobib. Emakeeles nende vihjete peale teadlikult ei mõelda, kuid teise keele õppija jaoks on vaja sõnastada reeglid või arutluskäigud, millest oleks abi õppimisel ja teise keele kasutamisel. Siinses jaotises on sõnastatud, millised vihjed on ilmnenuid paralleelkorpusest kogutud materjali analüüsimisel.⁷

6.1. Täismineviku kasutamine

Täismineviku ja lihtmineviku vahel valimisel tuleb esiteks arvesse võtta seda, kas on märgitud tegevuse toimumise täpne aeg või mitte, kas tegevus on ühe- või mitmekordne ning kas see jätkub olevikus (vt jaotis 4.1), kas tegemist on kirjelduse või jutustusega. Kirjelduse puhul sobib täisminevik. Lausetest võib leida abistavaid vihjeid, mis viitavad täismineviku kasutamise vajadusele.

1. Lauses kirjeldatakse elulugu või elu jooksul toimunud sündmusi:

(16) *Mina olen sündinud Tartus kaheksateist aastat tagasi.*

(17) *Eesti keelt olen õppinud kolmteist aastat.*

(18) *Olen üles kasvanud maal.*

2. Lauses on pikale perioodile või tegevuse jätkuvusele viitavaid määrusi:

(19) *Me oleme samas kohas töötanud neli kuud.*

⁷ Siinse materjali põhjal on valminud õpiobjekt, mis on aadressil http://www.e-ope.ee/repository/?@=6tsj#euni_repository_10890

3. Liitlause teises/teistes osalause(te)s on tegusõna(d) olevikus:

- (20) *Kui ma jalutan Raekoja platsil, siis on niisugune tunne, et olen sattunud jõululinnakesse.*

Eitavatest lausetest võib leida samasuguseid abistavaid vihjeid, vt nt lause 21: *Minu arust on* (olevikuline tegusõna) *Eestis hästitoimiv haldussüsteem, liigset bürokraatiat pole ma siiaamaani* (pikale perioodile ja jätkuvusele viitav määrsõna) kohanud.

Küsilausete ajavorm sõltub sellest, kui üldine on küsimus ning milliste lausetega koos see tekstis esineb. Näiteks lauses 22 aega ei täpsustata, küsimus käib üldiselt mineviku kohta, seega tuleb kasutada täisminevikku. Lause 23 on lihtminevikuline, sest märgitud on kindel aeg. Lause 24 on lihtminevikuline, sest räägitakse konkreetsest sündmusest ja kuigi aega lauses ei märgita, viitab sõna *see*, et kõnelejad teavad, mis sündmusest on juttu, seega on teada ka selle toimumise aeg.

- (22) *Kas olete näinud seda telesaadet?*
(23) *Kas nägite eile õhtul seda telesaadet?*
(24) *Kas nägite, kuidas see õnnetus juhtus?*

Liitlausetes esinevate küsimuste ajavorm sõltub teiste osalausete ajavormist.

- (25) *Mõtlen kaks kuud enne ülikooli lõpetamist, milliste teadmistega olen ma siia jõudnud?*
(26) *Kas reaalelus on naine saavutanud sellise vabaduse, mis lubab tal teha oma valikuid?*

Näites 25 on küsimusele eelnev osalause ja näites 26 liitlause teine osalause olevikus, mis muudab mõlemad laused täisminevikuliseks.

6.1.1. Täisminevik ja määrused

Täismineviku vajadusele viitab hulk määrusi. Aino Siirak (1998) on loetlenud koos täisminevikuga esineda võivaid ajamäärsõnu: *tihti, alati, sageli, pidevalt, tavaliselt, korduvalt, mitu korda, palju kordi, mitte kordagi, pole iialgi, mitte iialgi, pole kunagi*. Eraldi on märgitud sõna *juba* esinemist täisminevikulistest lausetes (Metslang jt 2003: 98). Paralleelkorpuses täisminevikulistest lausetes esinenud määrusi saab liigitada järgmiselt:

- 1) pikka perioodi või üldist aega tähistavad *alati, juba, aastate jooksul, aja(loo) jooksul, kõikidel aegadel, (nii)kaua, läbi aegade, kogu aeg*, nt (27) *Inimene on alati tahtnud targaks saada;*
- 2) perioodi mingist minevikuhetkest praeguseni tähistavad *siiani, iidsetest aegadest saadik, ammusest ajast, tänapäevani*, nt (28) *Siiani olen ma Tartus käinud ainult kaks korda;*
- 3) korduvust tähistavad *mitu korda, palju kordi, tihti*, nt (29) *Mina olen palju kordi mõelnud selle peale, otsusele aga ikka ei ole jõudnud;*
- 4) praegust aega või tulevikku tähistavad *praegu, nüüd, tänapäeval, hiljem, tulevikus*, nt (30) *Praegu on fanaatilisuus levinud eriti islamimaailmas.*

Tihti kasutatav määrus on *kunagi*, tavaliselt küll eitavates lausetes. Eitavates lausetes viitab see sõna üsna tõenäoliselt täismineviku kasutamise vajadusele, nt (31) *Õnnelikud inimesed ei ole kunagi näinud ega tundnud sõda.*

6.2. Ennemineviku kasutamine

Enneminevikulistest lausetes on tavaliselt kõik osalauused minevikulised, nt (32) *Kui ma olin raha saanud, siis võisin endale osta kõike, mida soovisin või millest unistasin.*

Enneminevikuga rõhutatakse, et sündmused toimusid eri aegadel minevikus. Näiteks järgmistest lausetest saame teada, et midagi on toimunud enne nimetatud sündmusi.

- (33) *Vika oli pärast veel mitu korda käinud kohtumas uurimise all oleva Alekseiga.*
(34) *Nad ju ei teadnud, et ma olin töötanud politseinikuna.*
(35) *Naine oli juba abiellunud, tal olid lapsed ja pere.*

Nendes lausetes jutustatakse millestki, mis toimus minevikus. Enneminevikuga rõhutatakse, et midagi on kõnesolevaks minevikuhetkeks lõppenud. Näiteks esimese lause võimalik taust oleks, et pärast seda, kui Vika oli Alekseiga mitu korda kohtunud, avaldas ta artikli vangide olukorra kohta. Teises lauses käitusid uued tuttavad vabalt ja rääkisid välja kriminaalseid saladusi, sest ei teadnud, et kõneleja oli politseinikuna töötanud. Kolmandas lauses oli naine abiellunud mitu aastat tagasi enne uut kohtumist kunagise armsamaga.

6.2.1. Enneminevik ja määrused

Peamiselt esinevad enneminevikulistes lausetes samasugused määrused nagu täisminevikulistes lausetes, nt (36) *Puhkus möödus huvitavalt: umbes kahe päeva jooksul olime juba saarele ringi peale sõitnud.* Kindlat ajahetke märkivaid määrusi võib samuti esineda, kuid tingimuseks on kindlasti see, et see hetk esitatakse seoses mingi teise ajaga minevikus, nt (37) *Mu kass läks hulkuma. Viimati olin teda näinud täna hommikul.* Siin rõhutatakse, et enne seda, kui kass hulkuma läks, oli teda hommikul nähtud. Kui laused esitatakse sündmuste järjekorras, siis kasutatakse lihtminevikku, nt (38) *Nägin oma kassi viimati täna hommikul. Pärast seda läks ta hulkuma.* Samuti kasutatakse lihtminevikku siis, kui sündmuste järjekord ei ole teada ega ole info, mis toimus enne või pärast nimetatud tegevust: (39) *Täna hommikul nägin ema.*

6.3. Keerulised juhtumid

Alati ei ole võimalik väga täpselt määrata, mis ajavormi lauses kasutada. See sõltub keelekasutaja kavatsusest, sellest, mida ta rõhutada tahab, ning tema taustateadmistest. Need teadmised sõltuvad omakorda suhtlusolukorrast, sellest, millest on varem juttu olnud. Ülesannetes, kus on vaja õige ajavorm määrata või valida, sõltub ajavorm vaatluse all olevat lauset ümbritsevast tekstist. Siiani on siinses artiklis kirjeldatud juhtumeid, kus täisminevik esineb liitlausetes koos olevikuga ning enneminevik koos lihtminevikuga. Keeleõppijale on oluline teada, et võimalikud on ka sellised laused, kus need põhimõtted ei kehti. Võimalikud on laused, milles mõlemad osalaused on (40) täis- või (41) enneminevikus:

(40) Olen *Tartust ja Tartu ülikoolist palju* kuulnud ja *alati* on *need* olnud *head sõnad*.

(41) Olin *Tartust ja Tartu ülikoolist palju* kuulnud ja *alati* olid *need* olnud *head sõnad*.

Kuigi tundub, et vormivalikuid tuleb peamiselt teha põimlausetes, kehtib ka rindlausete moodustamisel enamasti põhimõtte, et samast teemast rääkides kasutatakse koos täisminevikuga olevikku või täisminevikku ja koos enneminevikuga liht- või enneminevikku. Näiteks oleksid ebaloomulikud laused (42) *Igatahes vägivald koolides oli alati* (p.o on alati olnud) ja *on praegugi* ning (43) *Ma ise olin need raamatud läbi lugenud* (p.o olen lugenud) ja *loodan, et minu lapsed loevad neid tulevikus*.

6.3.1 Täisminevik jutustavates lausetes

Täisminevik võib teatud tingimustel olla samas lauses koos lihtminevikuliste tegusõnavormidega: (44) *Ma olen näinud ühte filmi, kus üks terve mees tegi eksperimendi: ta sõi ja jõi ainult McDonald'si toitu*. Kirjeldatakse filmi nägemise kogemust (täisminevik) ja jutustatakse, mis filmis toimus (lihtmi-

nevik). Lauses 45 *Lepinguga kaasnes salajane protokoll, mis on mõjutanud kogu Euroopa ajalugu* jutustatakse konkreetsest minevikusündmusest (lihtminevik) ja kirjeldatakse selle mõju tänapäevale (täisminevik).

Jutustavas lihtminevikulises tekstis on täismineviku roll anda taustakirjeldusi ja/või esitada selgitusi (Smith 2007: 424), nt lause 46 algab jutustusega (*nägin*), siis antakse kirjeldus nähtud pildist (*koer on ära jooksnud*) ja lause jätkub jutustusega (*ruttasin talle järele*). Lauses 47 on jutustus lihtminevikus, sest lastekodu külastati minevikus, kuid nähtud pilti kirjeldatakse täisminevikus, sest selline olukord ei ole lõppenud.

(46) *Pärast seda nägin, et minu koer on ära jooksnud ja ruttasin talle järele.*

(47) *Oli päris raske näha elu lastekodus ja kurb ette kujutada, et need lapsed on üksi jäänud – nendel pole kodu, peret ja üldse seda inimest, kes neid ootaks või nendest hooliks.*

6.3.2. Kaudne kõne liitlausetes

Kaudset kõnet sisaldavad laused võivad alluda tavalistele ajavormide koos esinemise reeglitele, nt lause 48 *Vanaema väitis, et vanemad olid lapselapse ära rikkunud* väljendab, et rikkumine toimus enne, kui vanaema sellest rääkis. Kuid kui viidata täpselt vanaema sõnadele (49) *Vanaema ütles: „Vanemad on lapselapse ära rikkunud”*, siis võib refereerivas osalauses ka täisminevikku kasutada: (50) *Vanaema väitis, et vanemad on lapselapse ära rikkunud*.

Niisiis võib kaudse kõne puhul samas lauses koos olla liht- ja täisminevik: (51) *Ma rääkisin, et Hiiumaal on säilinud vanad kombed*. Samuti võivad samas lauses esineda olevik ja enneminevik: (52) *Ma räägin, et Hiiumaal olid säilinud vanad kombed*.

6.4. Kokkuvõte

Eesti keele mineviku liitvormide kasutama õppimine ei ole lihtne. Täismineviku ja lihtmineviku vahel valimisel peavad meeles olema täismineviku funktsioonid. Nii täis- kui ka ennemindeviku kasutamisel tuleb tähele panna lause teiste osalause te verbi de ajavorme. Määrused võivad olla vihjeks ajavormi valikul, kuid selliseid määrusi ei ole, mis kindlasti esinevad ainult koos täis- või ennemindevikuga. Tavaliselt esineb täisminevik koos olevikuliste ja ennemindevik koos lihtminevikuliste verbidega, kuid leidub lauseid, milles sellised põhimõtted ei kehti. Õppija peab teadma, et lause kõik verbid võivad olla kas täis- või ennemindevikus, ja täisminevik võib jutustavates lausetes esineda koos lihtminevikuliste verbidega. Kaudse kõne puhul kehtivad aga eraldi põhimõtted, st saatelause ja referaadi verbide ajavormid ei sõltu teineteisest.

7. Lõpetuseks

Tartu Ülikooli õppijakeele paralleelkorpuse materjalis leidis suur hulk näitelauseid, mille põhjal oli võimalik keskenduda täis- ja ennemindeviku kasutamise uurimisele isikulistes ja umbisikulistes, olevikulistes ja minevikulistes liht- ja liitlause tes. Lisaks sai teha ülevaate määrustest, millega koos mineviku liitvorme kasutatakse. Materjali analüüsimisel selgus, et edasijõudnud keeleõppijad kasutavad eesti keele umbisikulise tegumoe mineviku liitvorme enamasti õigesti ja vigu peaaegu ei tee. Tundub, et siin ilmneb õppijate emakeele positiivne mõju, sest eesti umbisikulisele tegumoele vastav konstruktsioon on vene keeles olemas ja lausete tõlkimisel eesti keelde on see eesti keelse lause moodustamisel abiks.

Isikulises tegumoes on õigete ja vigadega lausete arv ühes suurusjärgus. Vähem vigu põhjustavad laused, milles räägitakse oma eluloost. Selliseid lauseid on õpingute vältel kõige rohkem harjutatud, sest enda tutvustamine ja oma elust rääkimine kuuluvad juba algajate keeleõppijate teemade valdkonda. Kee-

rulisemate teemade puhul ja edasijõudnud keeleõppijatele iseloomulikes pikkades lausetes tehakse täismineviku kasutamise vigu palju rohkem. Vigade olemuseks on enamasti liitvormi alakasutus, st et täismineviku asemel kasutatakse lihtminevikku. Põhjuseks on ilmselt õppijate emakeele mõju, sest isikulise tegumoe mineviku liitvormid vene keeles puuduvad.

Õppija, kes teab, et eesti keeles on mineviku liitvormid, kasutab tihti enneminevikku minevikuaja tugevamaks rõhutamiseks ka lausetes, kus oleks õige liht- või täisminevik. Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et täisminevikus kasutatavat olevikulist vormi sõnast *olema* ei tajuta moodustatavas lauses mineviku liitvormi osana. Kui lauses on juttu ajaloolistest sündmustest, siis eelistatakse enneminevikku vaatamata sellele, et kirjeldatav olek või tegevus on üldine, ei ole ajaliselt piiritletud ja võib jätkuda olevikus. Lihtmineviku asemel kasutatakse enneminevikku umbisikulistes lausetes, kus vea põhjuseks võib olla samuti ülekannete emakeelest, sest kasutatakse sama konstruktsiooni, mida umbisikulise ennemineviku puhul. Huvitaval kombel ei leidunud uuritud materjalis ennemineviku alakasutuse näiteid, vigu põhjustab ennemineviku ülekasutus.

Täismineviku õppimisel ja õpetamisel oleks otstarbekas harjutada õppijaid märkama ja kasutama pikka perioodi, korduvust, praegust aega või tulevikku märkivaid määrusi, liitlause osalause ajavorme ning seda, et kui lauses on sõna *elu*, tuleb sellega seonduvast verbist tõenäoliselt täisminevik moodustada. Eitavaid lauseid oli uuritavas materjalis suhteliselt vähe, kuid õigesti moodustatud oli alla poole näidetest. Niisiis väärib eraldi tähelepanu ka minevikulise liitaja eituskonstruktsioon selle komplitseerituse tõttu.

Address:

Diana Maisla
TÜ Pärnu kolledži keelekeskus
Ringi 35
80010 Pärnu, Eesti

E-mail: diana.maisla@ut.ee

Kirjandus

- Almeida, Michael J. (1995) "Time in narratives". In Judith F. Duchan, G. A. Bruder, Gail A. Bruder, and Lynne E. Hewitt, eds. *Deixis in narrative: a cognitive science perspective*, 160–189. Hillsdale, New Jersey: Laurence Erlbaum.
- Bernardini, Silvia (2004) "Corpora in the classroom: An overview and some reflections on future developments". In John Sinclair, ed. *How to use corpora in language teaching*, 15–36. Amsterdam: Benjamins.
- Chomsky, Noam (1965) *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge: The MIT Press.
- Comrie, Bernard (1993 [1985]) *Tense*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Corder, Stephen Pit (1981) *Error analysis and interlanguage*. Oxford: Oxford University Press.
- Dahl, Östen (1985) *Tense and aspect systems*. Oxford: Blackwell.
- EKG I 1995 = Erelt, Mati, Reet Kasik, Helle Metslang, Henno Rajandi, Kristiina Ross, Henn Saari, Kaja Tael ja Silvi Vare (1995) *Eesti keele grammatika. I. Morfologia, sõnamoodustus*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut.
- EKG II 1993 = Erelt, Mati, Reet Kasik, Helle Metslang, Henno Rajandi, Kristiina Ross, Henn Saari, Kaja Tael ja Silvi Vare (1993) *Eesti keele grammatika. II. Süntaks. Lisa: Kiri*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut.
- EKK 2007 = Erelt, Mati, Tiiu Erelt ja Kristiina Ross (2007) *Eesti keele käsiraamat*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Ellis, Rod (1994) *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Eslon, Pille ja Helena Metslang (2007) „Õppijakeel ja eesti vahekeele korpus”. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat* 3, 99–116.
- Eslon, Pille, toim. (2008) *Õppijakeele analüüs: võimalused, probleemid, vajadused*. (Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudi toimetised, 10.) Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Eslon, Pille ja Katre Õim, toim. (2009) *Korpusuuringute metodoloogia ja märgendamise probleemid*. (Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudi toimetised, 11.) Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Eslon, Pille ja Katre Õim, toim. (2010) *Korpusuuring ja meetodid*. (Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudi toimetised, 12.) Tallinn: TLÜ EKKI.
- Granger, Sylviane (1999) "Use of tenses by advanced EFL learners: Evidence from an error-tagged computer corpus". In Hilde Hasselgard and Signe Oksefjell, eds. *Out of corpora. Studies in honour of Stig Johansson*, 191–202. Amsterdam: Rodopi.
- Granger, Sylviane (2004) "Computer learner corpus research: Current status and future prospects". In Ulla Connor and Thomas A. Upton, eds. *Applied corpus linguistics: A multidimensional perspective*, 123–145. Amsterdam and Atlanta: Rodopi.

- Gilquin, Gaëtanelle (2008) "Combining contrastive and interlanguage analysis to apprehend transfer: detection, explanation, evaluation". In Gaëtanelle Gilquin, Szilvia Papp, and María Belén Díez-Bedmar, eds. *Linking up contrastive and learner corpus research*, 3–34. Amsterdam, New York.
- Kramsch, Claire (2007) "Re-reading Robert Lado, 1957, *Linguistics across cultures*". *Applied linguistics for language teachers* 17, 2, 241–247.
- Külmoja jt 2003 = Kjul' moja, Irina, Èda Vajgla i Maje Soll' (2003) *Kratkij spravočnik po kontrastivnoj grammatike èstonskogo i russkogo jazykov*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lado, Robert (1957) *Linguistics across cultures: Applied linguistics for language teachers*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Lawson, Ann (2001) "Collecting, aligning and analysing parallel corpora". In Mohsen Ghadessy, Alex Henry, and Robert L. Roseberry, eds. *Small corpus studies and ELT. Theory and practice*, 279–311. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Maisla, Diana (2008) „Eesti verbi minevikuvormidest venekeelsete üliõpilaste kasutuses”. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat* 4, 105–120.
- Maisla, Diana (2011) „Kuidas eesti keele õppijad ja kasutajad lause verbi ajavormi sobivust hindavad?” *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat* 7, 95–110.
- Metslang, Helle (1997) "On the use of the Estonian past tense forms through the last one 100 years". In Mati Ereht, ed. *Estonian: Typological studies II*, 98–145. (Eesti keele õppetooli toimetised, 8.) Tartu: Tartu University Press.
- Metslang jt 2003 = Metslang, Helle, Ingrid Krall, Renate Pajusalu, Kristi Saarlo, Elle Sõrmus ja Silvi Vare (2003) *Keelehärm. Eesti keele probleemseid piirkondi. Käsiraamat*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Ringbom, Håkan (2007) *Cross-linguistic similarity in foreign language learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Salkie, Raphael (1989) "Perfect and pluperfect: what is the relationship?". *Journal of Linguistics* 25, 1–34.
- Siirak, Aino (1998) *Eesti keele grammatika tabelites*. Tallinn: Pangloss.
- Smith, Carlota S. (2007) "Tense and temporal interpretation". *Lingua* 117, 419–436.
- Šeljakin, Mixail Aleksejevič (2002) *Russkij jazyk. Spravočnik*. Tallinn: Koolibri.

Abstract. Diana Maisla: The usage of the Estonian compound tenses on the basis of the learner corpora materials. This article gives an overview on how learners of Estonian as a second language use compound past tenses of Estonian: perfect and pluperfect. The data is based on the materials of the learner corpora of Tartu Univer-

sity. All sentences what include or should have included compound past tenses have been compared to the standard target language. The aim is to identify and describe typical mistakes: under- and overuse of perfect and pluperfect tense of Estonian. The results show that in the impersonal sentences learners make only a few mistakes, but in the personal sentences the main mistake is the underuse of perfect tense. On the basis of the sentences there compound past tenses has been used correctly and also taking into account the examples of the incorrectly used tenses the pragmatic implications have been made. The certain adverbs, the meaning of the sentence and the tense of clauses are presented as the hints which help to choose a correct past compound tense into the sentences.

Keywords: corpora analyses, error analyses, learner language, compound past tenses, Estonian as a second language